

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ЛІКІВ ЗА УЧАСТЮ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

Панфілова Г. Л.¹, Богдан Н. С.², Матушак М. Р.²

¹Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

²Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці, Україна

nataliabogdan1602@gmail.com

Організація ефективного лікування хворих на тяжкі захворювання або патології, що мають соціальне значення (туберкульоз, ВІЧ, СНІД, гепатит тощо), у більшості країн світу здійснюється з безпосередньою участю держави та суспільних фондів. Не є винятком у цьому відношенні й Україна. З 2015 року державні закупівлі ліків, що використовуються у наданні медичної та фармацевтичної допомоги хворим за державними цільовими програмами, здійснюються за допомогою міжнародних фондів та організацій. Це досить нова форма співпраці державних органів з міжнародними структурами. На погляд урядовців, це дозволяє уникнути корупції і забезпечити українців якісними та життєво необхідними ліками. Тому, враховуючи соціальне значення ефективної організації фармацевтичного забезпечення хворих за умов втілення гуманістичних принципів в практичну охорону здоров'я, є актуальними проведення досліджень, метою яких є аналіз проблем в організації зазначених закупівель ліків.

Об'єктом досліджень стали дані, що представлені на офіційних державних сайтах, зокрема на урядовому порталі (<https://www.kmu.gov.ua/ua/news/250059460>), Міністерства охорони здоров'я (moz.gov.ua). У дослідженнях використовувалися історичний, порівняльний, логічний, математико-статистичний та інші методи наукового пошуку.

У загальнотеоретичному визначенні державні закупівлі постають як самостійний механізм регулювання господарських відносин, який застосовується на різних ринках. Зазначений механізм охоплює різні сфери

економічної політики держави, а саме антимонопольну, антикорупційну, інвестиційну, інноваційну, зовнішньоекономічну, промислову, розвиток малого підприємництва і ціноутворення. Слід зазначити, що участь міжнародних організацій в якості закупівельників ліків та виробів медичного призначення (ВМП) в Україні розглядалася як один з ключових елементів реформи системи державних закупівель ліків. Їх здійснення, як вказувалося раніше, повинно було гарантувати відсутність корупційних схем, якими традиційно славилися раніше державні тендери, що проводилися Міністерством охорони здоров'я (МОЗ) України. Сутність основної ролі та зміст функцій міжнародних організацій у процедурі державних закупівель ліків були затверджені Законом України 269-VIII від 19.03/2015 р. Додатково 19.10.2017 р. Верховна Рада прийняла Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення». Зазначеним Законом передбачено, що оплаті за рахунок коштів Державного бюджету України підлягають лише лікарські засоби (ЛЗ), що включені до Національного переліку основних лікарських засобів (ОЛЗ). Тобто, держава зобов'язується забезпечити населення України доступними ліками в рамках Національного переліку ОЛЗ, як й передбачено міжнародними нормами. Враховуючи неперіодичний графік закупівель ЛЗ та ВМП, що здійснюються за державні кошти, виглядає досить проблематичною ефективність виконання державою медико-соціальних зобов'язань перед громадянами країни.

Протягом 2016 року Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, Програма розвитку ООН та Британська королівська агенція «Crown Agents» здійснювали державні закупівлі за кошти бюджету 2015 року за такими напрямками: дитяча та доросла онкологія; дитячі та дорослі гепатити; дитяча гемофілія; туберкульоз; орфанні захворювання; імунопрофілактика та антриретровірусна терапія. У цьому ж році міжнародні організації взяли на себе зобов'язання поставити засоби імунопрофілактики, ЛЗ та медичні вироби в рамках відповідних бюджетних програм за 37 напрямками на суму понад 3 млрд грн. До переліку ЛЗ, що закуповувалися за державні кошти у 2016 році, постійно вносилися зміни. Так, наприклад, планувалося здійснювати закупівлі за 23

програмами. На даний час державні закупівлі здійснюються за 38 програмами. Останні зміни в переліку програм, за якими здійснюються державні закупівлі, були внесені постановою КМУ від 27.12.2017 р. №1083. Механізм внесення зазначених змін залишається, на жаль, непрозорим та незрозумілим.

За офіційними даними, на початок 2018 р. в регіони країни було доставлено 81,0% ЛЗ та ВМП від загальної їх кількості з урахуванням обсягу фінансування у натуральному та 65,0% у вартісному вираженні. З моменту перерахування коштів на рахунки міжнародних організацій минуло більше 2 років, а поставки ЛЗ та ВМП за кошти бюджету 2016 р. досі не завершені. При цьому поставки ЛЗ за кошти бюджету 2017 р. частково розпочато лише за 6 державними програмами. Окрім значної затримки у проведенні закупівель, фахівці відмічають також й непрозорість механізму їх проведення. На жаль, громадськість не спроможна контролювати процес проведення торгів та визначення переможців, оскільки ці дані не оприлюднюються. Міжнародні організації й фонди висвітлюють дані вже за фактом проведених закупівель ЛЗ та ВМП.

Наступною важливою проблемою є недостатній рівень фінансування державних програм. Так, він складає приблизно 19,0%-25,5% від нагальної потреби різних категорій хворих й груп населення у фармацевтичній допомозі. Незрозумілим також є розподіл повноважень місцевих громад, за рахунок яких здійснюється виконання регіональних державних програм з фармацевтичного забезпечення окремих категорій населення або груп хворих. Незрозумілим є також порядок визначення показника кількості упаковок з урахуванням обсягів фінансування, якщо невідома ціна, за якою закуповуватимуться ліки та ВМП.

За результатами систематизації даних можна стверджувати, що організації державних закупівель ЛЗ та ВМП є важливою складовою процесу реформування системи охорони здоров'я й потребує подальшого удосконалення. Необхідно налагодити ефективні комунікації з громадськими організаціями, об'єднаннями з метою формування прозорих моделей відносин між суб'єктами державних закупівель ЛЗ та ВМП.